

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio XIV. Quid sit Ens Rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

SECTIO VI.

Objectiones reliquæ contra Ens Rationis.

I. *Actus non semper ob-
jectum suum
presuppo-
nit.* **O**bjicies primò: actus suum semper obiectum
presupponit, ergo hoc ab actu accipere esse
suum non potest. Hæc obiectio soluta est supra s. 2.
n. 4. & præter ibi dicta constat esse hoc falsum in
actu supra se reflectente.

II. *Omne ob-
jectum actus
realis non
est reale.* **O**bjicies secundò: obiectum potentia realis est
reale, sed Ens Rationis est obiectum potentia rea-
lis, ergo. Confirmatur, intelligibilitas est passio en-
tis realis, sed Ens Rationis est intelligibile, ergo. Ad
argumentum distinguo majorem, obiectum prima-
rium potentia realis est quid reale, concedo majorem
secundarium nego. Ad Confirmationem di-
stinguo etiam majorem, intelligibilitas intrinseca,
seu per proprias species est passio entis realis, con-
cedo majorem, intelligibilitas extrinseca, seu per
species alienas, nego. Unde ut ostendi in Introdu-
ctione d. 2. s. 6. n. 5. intelligibile est terminus super-
transcendens.

*Intelligibi-
litas per
proprias
species, est
passio entis
realis, non
intelligibi-
litas per
species alie-
nas.* **O**bjicies tertio: veritas est conformitas cum ob-
jecto, ergo à potentia & actu reali cognosci nequit
obiectum non reale. Respondetur distinguendo an-
tecedens, est conformitas in esse signi seu repræsen-
tationis, ita scilicet ut obiectum exprimat sicuti est,
seu tamquam vera imago illius intentionalis, con-
cedo antecedens, est conformitas cum obiecto in
esse entis, nego: sic enim datur vera cognitio falsi,
signi, & repræsen-
tationis.

III. *Veritas non
est conformi-
tas actus
cum obiecto
in esse en-
tis, sed tan-
tum in esse
signi, &
repræsen-
tationis.* **O**bjicies quartò: *Nihil est in intellectu quod non
prius fuerit in sensu*, sed Ens rationis nunquam fuit
in sensu, ergo. Sed contra, hoc enim probaret nec
Deum, nec Angelos, nec gratiam, nec quidquam
quod sensum fugit, cognosci à nobis posse. Distin-
guo itaque majorem, nihil est in intellectu quod
non prius fuerit in sensu vel per se, vel per aliquid
ad cuius similitudinem formatur, concedo majorem
per se directe & formaliter, nego. Cognoscit ergo
intellectus per notitiam à sensibus habitam res va-
rias, equum, leonem, cervum &c. uniones etiam va-
rias discursu novit, ut inter materiam & formam,
substantiam & accidens. Ex cognitione ergo equi,
cervi, & unionis, vel aliarum rerum quas videmus
separatas, occasione sumit intellectus illas vel illis
similes inter se intentionaliter uniendi. Hippocer-
vi ergo propriam speciem, saltem cum illum pri-
mò apprehendit, non habet intellectus, sicque per
se non est intelligibilis, sed per aliud.

perfecta imperfecti, positiva negativi, supernatura-
lis rei naturalis, Dei creatura.

IV. *Quomodo
sit intelli-
gendū: Ni-
hil est in
intellectu,
quod non
prius fuerit
in sensu.* **O**bjicies quintò: actus suum sumunt speciem ab
objectis, ergo actuum realium obiecta realia sunt
necesse est. Respondetur negando consequentiam,
ut enim actus speciem sumant ab objectis, non re-
quiritur influxus aliquis realis, & physicus obiecti
in actum, sed solum ut actus imago illius sit, & re-
præsentatio, quas certum est respectu diversarum
rerum quas repræsentant, esse diversas, ac specie vel
numero pro obiectorum varietate distinguui.

V. *Quo sensu
actus speci-
ficentur ab
objectis.* **O**bjicies sextò: actus suum sumunt speciem ab
objectis, ergo actuum realium obiecta realia sunt
necesse est. Respondetur negando consequentiam,
ut enim actus speciem sumant ab objectis, non re-
quiritur influxus aliquis realis, & physicus obiecti
in actum, sed solum ut actus imago illius sit, & re-
præsentatio, quas certum est respectu diversarum
rerum quas repræsentant, esse diversas, ac specie vel
numero pro obiectorum varietate distinguui.

DISPUTATIO XIV.

Quid sit Ens Rationis.

SECTIO PRIMA.

An denominatio omnis extrinseca sit Ens
Rationis?

I. *Denomina-
tiones ex-
trinseca
alia, alia
intrinseca.* **N**otandum primò: denominationes alias esse
intrinsecas, extrinsecas alias, denominatio
enim est quasi nominis ratio. Intrinsecæ
sunt illæ, quæ à forma proveniunt intrinseca, id est
inherente alicui subjecto, & illud physicè immu-
tante, seu quibus ratio nominis, id est denomina-
tionis est intrinseca, ut denominatio albi, albedo
enim verè inhæret parieti, & illum denominat al-
bum. Aliquæ etiam dicuntur denominationes in-
trinsecæ per identitatem, ut homo est rationalis,
Deus est misericors, &c.

II. *Quid sit
denomina-
tio extrin-
seca.* **E**xtrinsecæ denominationes sunt, quæ à forma
proveniunt extrinseca, id est, quæ non necessariò
suo inhæret subjecto, sed solum ad illud terminatur.
Dixi necessariò, ad rationem scilicet denominationis
nis, aliunde enim potest hæc forma verè inherere,
ut si intellectus aliquis seipsum cognoscat, actus
per quem cognoscitur, verè illi inhæret, sed hoc nõ
ratione denominationis cogniti, sed cognoscentis,
quæ est denominatio intrinseca, & merè per acci-
dens se habet ad denominationem cogniti, cum
aliud obiectum, cui non inhæret cognitio, æquè
proprie dicatur cognitum. Idem est cum oculus per
speciem à speculo reflectas sese reflexè intuetur. Ra-
tio à priori est, quia denominationes illæ ex natura
sua non afficiunt subiecta quibus insunt, sed obiecta
circa quæ versantur. Unde nulla distantia inter
actum & obiectum, huic denominationi obstat,
nam ab actu intellectus Angeli in cælo existentis

denominatur Petrus in terra, vel Judas in inferno
cognitus, licet actus ille in cælo sit, cum sit imma-
nens. Sic ab actione in auro intra terræ viscera re-
cepta denominatur sol & cælum agens, licet actio
nec in sole sit, nec in cælo, cum sit transiens. Ad
quod intelligendum.

III. *Differentia
inter actus
immanen-
tes, & extrin-
secos.* **N**otandum secundò: actiones unde denomina-
tiones proveniunt, in duplici esse differentia, imma-
nentes alias, alias transeuntes. Immanentes illæ sunt,
quæ ex natura sua petunt inesse principio à quo effi-
ciuntur; ut actus omnis intellectus, voluntatis &
sensuum, qui nihil intrinsecè in obiectis ponunt,
vel in terminis, sed perficiunt intrinsecè potentias
in quibus sunt, unde honor, ut ait Aristoteles, est in
honorante. Actiones transeuntes sunt, quæ non po-
tentiā à qua procedunt, sed effectum, seu termi-
num perficiunt, ut quando ignis producit ignem,
actus non igni producenti inest, sed producto. Ea-
dem ergo actio, secundum ordinem ad diversa, du-
plicem simul tribuit denominationem, activam &
passivam; potentiā à qua elicitur, denominat
activè operantem, obiectum verò vel terminum
cognitum, amatum, productum passivè; cum hac
tamen differentia, quod actiones immanentes po-
tentias intrinsecè denominant cognoscentes, aman-
tes, &c. obiecta verò extrinsecè amata & cognita:
transeuntes è contra denominant potentias extrin-
secè operantes, vel producentes, & effectus intrinse-
cè productos, utpote quæ in terminis recipiuntur,
non in agentibus.

IV. *Eadē actio
diversis di-
versam dat
denomina-
tionem.* **U**nde rejicienda est opinio Fonseca, quinto Me-
taphysicæ, capite septimo, quaestione sexta, & alio-
rum qui dicunt, ut forma aliqua denominet, de-
bet eam vel re ipsa inherere subjecto, vel fingi inha-
rere.

ferre. Unde asserunt, ut paries, exempli gratia dicatur visus, fingere oportere visionem illi inhaerentem, alioqui ajunt fundamentaliter tantum esse visum. Falsum, inquam, est hoc, per eandem enim intellectionem, vel visionem qua intellectus aut potentia visiva dicitur intrinsecè videns, vel intelligens, dicitur objectum extrinsecè visum vel cognitum: ita Scotus in 1. dist. 36. q. 1. Suarez d. ultima, Met. 1.2. & d. 6. l. 7. fine, & alij communiter.

V. Probatur simul & explicatur: cognitio est tendentia potentiae cognoscitivae in objectum, ergo per cognitionem potentia fertur formaliter & terminatur ad objectum, ergo nullo superaddito intelligitur objectum terminare cognitionem, ergo & esse cognitum. Confirmatur primò, per visionem formaliter seclusa omni fictione homo videt, ergo per eandem formaliter vel videt aliquid, vel non; si non, ergo nihil videt; ergo non videt, implicat enim hominem videre, & non aliquid videre: tum sic, si homo per visionem formaliter aliquid videt, ergo per eandem formaliter aliquid videtur, ergo aliquid est visum, ergo per eandem formaliter visionem per quam dicitur homo intrinsecè videns objectum extrinsecè dicitur visum, seu terminans visionem, nec alia requiritur unio visionis cum objecto ad denominationem hanc extrinsecam, quam extrinsecam actus in objectum tendentia. Id tamen hic advertendum, aliud esse formam esse extrinsecam subiecto, aliud concreto: cum enim concretum dicat essentialiter utramque partem, forma, licet subiecto extrinsecam, toti tamen est intrinsecam: quæstio ergo nostra est de forma respectu subiecti, non respectu totius seu concreti, tam enim concretum cognitum intrinsecè dicit cognitionem tanquam partem ex qua componatur, quam concretum albi albedinem.

VI. Hinc facilis est resolutio quaestionis initio propositæ. Dicimus enim contra quosdam omnem denominationem extrinsecam non esse Ens Rationis. Probatur apertè id non esse Ens Rationis, ejus omnes partes sunt reales, quodque realiter à parte rei existit, sed in denominatione extrinsecam omnes partes sapè sunt reales realiter existentes, ergo omnis denominatio extrinsecam non est Ens Rationis: major & consequentia sunt notiores quam ut egeant probatione, cum Ens Rationis sit illud quod solum habet esse objectivè in intellectu: minor probatur, visum est concretum ex visione & pariete, agens concretum ex sole, vel igne & actione, ubi utraque pars, ut constat est realis: idem est cum homines vel bruta aliquid audiunt, volunt, vel appetunt, universim ergo denominatio omnis extrinsecam non est Ens Rationis.

VII. Dices, saltem denominationes Generis, Speciei, & similes, quas secundas intentiones vocant, erunt Entia Rationis. Objectioni huic satis fiet postea d. 17. sect. 3.

SECTIO II.

Utrum Ens Rationis sit Negatio?

I. Non est quaestio in præsentem num Negatio aliquid sita Ens esse Rationis possit, de hoc enim quidquid sit de Negationibus ijs quæ sunt, vel esse possunt, de Negatione certè impossibili si fingatur, dubium esse non potest, ut in his propositionibus, non est Deus, animal in homine à parte rei non est rationale. Negatio enim Dei quæ cognoscitur, nec est, nec esse potest, ac proinde fingitur, & est purum Ens Rationis.

II. Difficultas ergo est, utrum Chimæra, Hippocervus, & hujusmodi alia Rationis Entia sint Negatio-

nes. Quia in quaestione dico, Hippocervum & hujusmodi non esse Negationes, sed entia positiva ficta. Probatur primò experientia ipsa, quæ experimur ferri nos in diversum conceptum cum hæc cogitamus, quam cum Negationem aliquam repræsentamus, lucis verbi gratia, vel alterius rei, ferimur namque in entitatem ex partibus quibusdam compositam. Confirmatur, cum apprehendimus Chimæram, non apprehendimus non esse alicujus rei, sed esse.

Probatur secundò, descendendo, & in particulari inquirendo quenam negatio sit Ens Rationis, non potest nam negatio alicujus est negatio, ergo si cognoscitur particularis negatio, cognosci debet ut alicujus negatio. Dicunt aliqui negationem illam quam cognoscimus quando cognoscimus Chimæram, esse negationem Chimære. Contra primò, hæc negatio non est necessaria, & quæ tolli omnino non potest, ergo cognitio illius non est cognitio alicujus impossibilis, ergo non facit Ens rationis, cum omnis cognitio faciens Ens Rationis cognoscere debeat aliquid impossibile. Contra secundò, negatio Chimære est negatio, ergo Chimæra non est negatio, sic enim negatio daretur negationis, quod est contra communem sensum, cum duæ negationes unum faciant positivum. Contra tertio, cognitio hæc secundum illos nihil fingeret, sed solum cognoscit id quod erat; ergo objectum illius actus non est quid fictum, ergo vel objectum illius non est Chimæra, vel Chimæra non est quid fictum, sed erat ab æterno, quod est manifestè falsum, cum unio inter illas partes non fuerit ab æterno, sicut nec partes ipsæ.

Dici posset secundò, Hippocervum esse negationem equi realis & cervi realis. Contra hæc duæ negationes erant ab æterno, & tamen Hippocervus non erat ab æterno, ergo Hippocervus non est duæ illæ negationes. Dices, erant quidem ab æterno, sed non unitæ ab æterno. Contra, ergo jam fingitur unio, hæc autem est quid positivum jam fictum, ergo saltem inadquate Hippocervus est quid positivum, æquè ac unio, ergo non negatio. Dices, etiam unionem illam esse negationem. Contra, inquiri ejus: Dices, unionis realis inter illas partes. Contra, dum unionem inter Equum concipimus & Cervum, concipimus uniri eos, non unionis negationem, copulatos, inquam, eos concipimus, non distinctos. Contra secundò, unio illa identitatis realis inter equum & cervum est impossibilis, ergo negatio illius non est impossibilis, sed necessaria.

Deinde si Hippocervus sit negatio equi, inquiri ejus equi non est major ratio unius quam alterius, ergo est negationes omnium equorum, quod præterquam, quod sit contra communem conceptum omnium, sic impugnatur. Possum imaginari hippocervum in eodem loco cum verò aliquo equo, seu illi intimè præsentem, ergo hippocervus non est negationes omnium equorum; patet, in illo loco est hippocervus, sed non sunt in illo loco negationes omnium equorum, ergo hippocervus non est negatio omnium equorum; patet minor, in illo loco est equus, ergo ibi non est negatio illius equi, ergo non omnium equorum, falsum enim est dicere ibi nullum esse equum. Quod à fortiori urget, si dicatur hippocervus esse negatio alicujus equi in particulari, potest enim eodem loco fingi ubi est ille ipse equus particularis, sicque sequetur contradictio.

Dico ergo Chimæram (idem est de omnibus aliis Entibus Rationis) esse quid positivum fictum, quod habet entitatem quandam non veram & realem, sed metaphoricam, illi ab intellectu communicatam, & tunc primum esse incipere cum cogitatur.

Multa enim entia rationis non sunt negationes, ut constat experientia.

III. Non potest ostendi eam esse negationem alicujus rei, ut negatio sit Hippocervus, ergo non est negatio.

I. Chimæra non est negatio, sic enim negatio daretur negationis, quod est contra communem sensum, cum duæ negationes unum faciant positivum.

II. Chimæra non est quid fictum, sed erat ab æterno, quod est manifestè falsum, cum unio inter illas partes non fuerit ab æterno, sicut nec partes ipsæ.

IV. Hippocervus non est negatio equi realis & cervi realis, sed non unitæ ab æterno.

V. Chimæra, Hippocervus, & hujusmodi alia Rationis Entia sunt positivum fictum, quod habet entitatem quandam non veram & realem, sed metaphoricam, illi ab intellectu communicatam, & tunc primum esse incipere cum cogitatur.

VI. Chimæra, Hippocervus, & hujusmodi alia Rationis Entia sunt positivum fictum, quod habet entitatem quandam non veram & realem, sed metaphoricam, illi ab intellectu communicatam, & tunc primum esse incipere cum cogitatur.

seu fingitur, & cessare seu desinere esse, dum cessat cognitio, quæ est causa illius productiva & conservativa.

VII. Dices, Chimæra non est ens reale, ergo est negatio entis realis. Contra, sic Petrus non est Paulus, ergo est negatio Pauli, quod tamen est falsum cum Petrus sit entitas positiva. Sic visus non est cæcitas, non tamen hinc inferas, ergo est negatio cæcitatibus, hoc enim implicat in terminis; negatio namque vera contradictoria negationis dari non potest, sed est quid positivum, licet per negationem explicetur, de quo tamen postea. Sic dico Chimæram non esse ens reale per suam quantumcunque entitatem, non tamen est propterea entis realis negatio, licet per negationem explicetur.

Chimæra, licet explicetur per negationem non tamen est negatio, magis quæ res alia positiva sunt negationes.

SECTIO III.

De materia particulari Entis Rationis.

I. Diximus generatim Ens Rationis illud esse, quod nec est, nec esse à parte rei potest. Hic ergo ad perfectionem entis hujus notitiam particulares quasdam quæstiones de varijs Rationis Entibus, præcipue circa materiam ex qua conficiuntur, proponemus.

II. Certum ergo est primò, appositionem solum localem & extrinsecam, seu aggregationem rerum, vel partium physicè impossibilem non sufficere ad Ens Rationis, cum id factum sit facillimum. Secundò etiam est certum, formam solum, seu figuram extrinsecam diversorum animalium conjunctam ad hoc parum referre, cum Deus mutare possit figuram capitis equi in figuram capitis leonis, cæteris equi partibus eadem figura permanentibus, imò totum equum vel taurum in leonis formam aut elephantis. Tertio, certum est, solam accidentium, seu colorum conjunctionem ad hoc non esse satis, cum id pictor præstet Chimæram delineans in tabula.

III. Primò ergo dubitari potest de unionis continuatione, utrum caput elephantis, corpus leonis, & pedes equi, dum inter se uniuntur, sint Ens Rationis, cum omnes partes sint reales. Respondeo primò, quid sit de partibus, unionem ex parte formarum esse Ens Rationis, licet non fortasse ex parte materiæ, ut cum furculus unius arboris, alterius trunco inferitur. Unio verò ex parte formarum est impossibilis, & sic etiam admittendo partes esse reales, illud totum in ratione totius est impossibile, & consequenter Ens Rationis. Secundò & magis fortasse probabiliter dici potest ipsas etiam partes esse im-

Unio continuationis formarum, specierum, & similitudinum est quid impossibile.

possibiles, cum tales cogitemus, quæ ex se, seu natura sua, uniri inter se petant, ad unum aliquod animal componendum, quales nullæ sunt possibiles. Idem judicium esto si fingat quis duos Angelos inter se, vel Angelum cum alia quapiam re per continuationem conjungi, tunc enim non reputatur Angelus verus, sed talis qui connaturaliter uniri per continuationem alteri Angelo petit, vel alij rei cuiusque, qualis dari nullus potest.

IV. Secundò, de unionis informationis, ut si quis Angelum concipiat informantem solem, vel duos Angelos inter se tanquam actum uniri & potentiam, idque per unionem realem, ei similem, quæ intercedit inter corpus & animam. Respondeo, hic multis nominibus fieri Ens Rationis, si sermo sit de unionis, quæ verè fingatur eos inter se ea ratione unire, tunc enim non concipitur unio realis, quam dico esse Petri, sed alia Chimærica & impossibilis: sicut cum volens concipere hominem, concipio animal hinnibile, non hominem concipio sed equum, non magis enim est illius unionis essentia unire duos Angelos, quam hominis esse animal hinnibile.

V. Idem cum proportionem dicendum de extremis, cum per nullam potentiam uniri possint unionem informationis, vel etiam seipsis, cum incompleta non sint, ac proinde dum incompleta finguntur, non illa, sed alia, eaque Chimærica cogitantur. Idem etiam est de entibus incompletis, si inter se proportionem non habeant, ut si quis fingat duas animas vel materias se mutuo informare.

VI. Tertia difficultas est de unionis identitatis, ut dum leonem & equum unum esse realiter animal, & identificatos concipimus; & ex omni Entium Rationis genere hæc sunt manifestissima, si enim duo aliqua uniri repugnet, multo magis identificari.

VII. Quartò, circa Relationes, Negationes, & Privationes. De Relationibus universim dico quotiescunque relatio vel esse fingitur, vel inherere, ubi nec esse, nec inherere potest, ut in Deo ad creaturas, in animali ad sensitivum, in homine ad rationale, & similibus, est Ens Rationis. De Negationibus verò & Privationibus, ut si cæcitas vel tenebræ per modum nubis apprehendantur, dico non fieri Ens Rationis. Quod si nubecula oculum informare vel ærem apprehendatur, eruenda responsio est ex secundo dubio supra posito, & dicendum esse Ens Rationis.

VIII. Dum verò spiritum per modum corporis concipimus, non fit Ens Rationis, partes enim illas, & figuram extrinsecè solum ei adesse concipimus. Quod si circumscriptivè inherere illi fingantur, fit Ens Rationis. Quod etiam de Deo dicendum, si verè in eo partes esse apprehendantur.

Quandò concipiendo corpus per modum spiritus fiat Ens Rationis.

DISPUTATIO XV.

De modo producendi Ens Rationis.

SECTIO PRIMA.

Utrum Ens Rationis sit concretum ex cognitione & objecto ficto, vel ipsum solum objectum.

I. Notandum primò, cognitionem duplici modo circa objectum suum versari posse, vel cognoscendo illud ex parte objecti, ut verè se habet, sive realiter & positivè, si sit Ens positivum, sive remotionè si negatio: vel secundò, cognoscendo ex parte objecti rem aliter quam in se est, ad eundem scilicet,

Dubius modis se habet cognitio circa suum objectum.

aliquid quod stare cum rerum, quæ cognoscuntur, essentia non potest, seu aliquid impossibile fingendo, ut si quis ex hircò & cervo unum identicè objectum conficiat. Dixi ex parte objecti, nam ut optime P. Suarez disp. 54. Metaph. sect. 2. n. 21. ex parte actus nihil attinet aliter cognosci, cum Deus, qui omnia perfectissimè cognoscit, cognoscat mutabilia immutabiliter, & nos materialia immaterialiter, substantias accidentaliter, id est actu immateriali, seu in repræsentatione spirituali, & accidentaliter nec enim esse debet proportio inter actum & objectum in essendo, sed repræsentando.

Notandum secundò, non esse dubium quin ex hoc

II.